

Podzemí opevněného kostela v Kurdějově

dvě, ale zajímavěji vypadá již zmíněné okénko ve stěně horní studny, která byla desítky metrů hluboká, ale nyní zůstává zasypaná až do výše asi deseti metrů. Zhruba tři metry nad zásypem se tyčí obdélný portálek, za nímž se nacházejí dvě místnosti. V té zadní je zasypaná šachta a průlezy do štoly dlouhé 16 metrů. Štola je ohraničena závaly v obou směrech. Lze též zaznamenat suť, která naznačuje spojení s dalšími prostory, o jejichž rozsahu si již nelze udělat představu. Studnu by stálo za to vyčistit už pro nepřeberné množství spadaných věcí, o kterých píše už A. Sedláček. Čištění by však

Litoměřice. Velmi zachovalé gotické podzemí, kdysi dosahující délky 25 kilometrů.

muselo probíhat s velkou dávkou opatrnosti, protože by tam mohla být zátka ze spadu dřevin listí a sutě, jako tomu bylo na hradě Falkenštejně. I když se „prý“ praví, že z hradu vedla chodba do kostela sv. Víta v Osečné, nelze se k tomu za současného stavu zříceniny vyjádřit. Podloží bylo pro vybudování chodby jako stvořené, ale jako pravděpodobnější by se jevilo spojení s druhou studnou na předsunutém stanovišti ve skalách, čímž myslím vyústění poblíž. Dnes jsou všude mříže (M3).

Hrad Grabštejn prochází poslední dobou sérií oprav, jejichž součástí bylo i pročištění a částečná sanace podzemních prostor.

Samozřejmě i zde existují pověsti o podzemních chodbách hojných co do počtu i jejich délky. Sklepení jsou vyzděna kamenem, cihlami, i tesána ve skále.

Jsou zde prostory dosud neodkryté, ale je zde i úzká nízká chodba, kterou ve Zprávách památkové péče označují za možný pozůstatek legendami opředených tajných chodeb, nebo za odvodňovací kanál.

Tato chodba, začínající pod mříží šachtou, je průchozí v předklonu a posléze v podřepu a postupně se snižuje a zužuje, až končí závalem. Místo závalu se nachází v mírném svahu několik metrů od stěny paláce, tedy v areálu

Grabštejn.
Vstup do údajné únikové chodby.

Grabštejn.
Nejstarší část podzemí
původního hradu.

bývalého předstutého opevnění. Pokud tato chodba existovala ještě před vybudováním tohoto vnějšího pásma hradeb, a já se domnívám, že ano, bylo toto vyústění příliš blízko na to, aby se jednalo o chodbu únikovou.

Aby tomu tak bylo, musela by být chodba budována ve větší hloubce a mít značný sklon. Nemá však žádný. Proto se přikláním k názoru jednoho z památkářů, že se jednalo o odtokovou štolu pro vodu, pocházející z tajícího ledu z prostoru, který mohl být lednicí nacházející se nad šachtou (M 19).

Kdysi rozsáhlejší **hrad Nístějka u Vysokého nad Jizerou**, umístěný na sebou stojících skaliscích, měl mít dle tradičních pověstí podzemní chodbu, vedoucí až k Mrnkovu kříži. Proč až tam, když všude kolem se tyčí množství bizarních skal, jako stvořených pro skryté vyústění, se již nevypráví. Faktem zůstává, že v místě dnešní silnice byly před sto lety zasypány chodby, které školní mládež s oblibou prolézala. Další takové místo, navíc s nálezy staré keramiky, představuje lokalita Na Zámku, vzdálená dva kilometry.

Z tohoto stavení, v jehož sklepení je zeď s valenou klenbou, měla vést chodba taktéž až na hrad. Vchod je prý zazděný. Není nic jednoduššího než ho odezdit.

Na místě renesanční tvrze v **Proseči u Pošné** stojí zámek. První zmínky o tvrzi jsou z roku 1454. Jako zámek je toto sídlo označováno až od roku 1759. V roce 1907 byla realizována přestavba s novými požadavky na bydlení a komfort. Další rekonstrukce, tentokrát celková, probíhala od roku 1991 po velkém požáru. Při této rekonstrukci byl odkryt vstup do dosud neznámých prostor.

Byla jimi čtvercová síňka, z které vycházela chodba mizící po asi 20 metrech pod hladinou vody. Nejdříve bylo odčerpáno její možné maximum a posléze ihned přikročeno k průzkumu.

V severní stěně síňky se nachází vchod do prostory, která byla pravděpodobně původním vstupem do podzemí. V jihovýchodní stěně pak pokračuje podzemí chodbou, jejíž ústí bylo částečně zavaleno. Chodba sama je ražena velmi pravděpodobně ve skále. Hladina vody zůstává na stejné úrovni, což znamená, že existuje odtok. Na povrchu není nikde v blízkosti patrný výtok, takže vodu odvádí další pokračování chodby nebo přírodní puklina (M 4, A, B).

J. Cícha v první krátké zprávě v roce 1993 vyslovil názor, že se nejspíš jednalo o spojovací chodbu s některým objektem poblíž zámku, únikovou chodbu, ústící kdysi ve svahu pod zámkem, či o podzemní přístup k vodě.

František Krejča v podrobném článku z roku 2000 se opírá o fakta, že žádný z dostupných historických pramenů neuvádí sebemenší zmínku o podzemí původní tvrze či pozdějšího zámku. Vzhledem k malé hloubce chodby pod povrchem považuje za nepravděpodobné, že by tato existovala současně s obranným příkopem a že by za závalem pokračovala do větší vzdálenosti vzhledem k terénu.